

УДК 34.023

 DOI <http://doi.org/10.5281/zenodo.2635557>
Ж.В. ЗАВАЛЬНА,

професор кафедри цивільно-правових дисциплін

Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна,

 доктор юридичних наук, професор, м. Харків, Україна; e-mail: zavalna@karazin.ua;

ORCID: <http://orcid.org/0000-0001-6511-2482>

ЗАКОНОДАВЧА ІДЕНТИФІКАЦІЯ ТА ЇЇ РОЛЬ ДЛЯ СУСПІЛЬСТВА

ZH.V. ZAVALNA,

Professor, Chair of Civil Law, V.N. Karazin Kharkiv National University,

 Doctor of Law, (Full) Professor, Kharkiv, Ukraine; e-mail: zavalna@karazin.ua;

ORCID: <http://orcid.org/0000-0001-6511-2482>

LEGISLATIVE IDENTIFICATION AND ITS ROLE FOR THE SOCIETY

АНОТАЦІЇ (ABSTRACTS), КЛЮЧОВІ СЛОВА (KEY WORDS)

Представлено результати аналізу законодавчих актів та історичних документів щодо встановлення залежності між фіксацією в нормах законодавства ідентифікаційних маркерів для суб'єктів "чужих" для радянської держави періоду 1917–1940 років та формування недовіри в суспільстві на території УРСР. Аналіз норм навіть окремих законодавчих актів того історичного періоду показує, що ідентифікаційні ознаки осіб встановлювались для виокремлення "небезпечних елементів" і були легітимним способом знищення населення. Історичні архівні документи відображають безпосереднє виконання норм законодавства підтверджуючи висловлену позицію. Показано, що в результаті постійного застосування тодішньою владою законодавчих маркерів ідентифікації осіб за різними критеріями віросповідання, походження, власності, партійності тощо в суспільстві тогочасної УРСР встановлюється стійка тотальна недовіра як на державному інституційному рівні, так і на приватному індивідуальному рівні.

Ключові слова: ідентифікація; законодавча ідентифікація; маркери ідентифікації; довіра; суспільство недовіри

This article attempts to define the interconnection between legislative provisions and their influence upon the level of trust/mistrust in the society in the historical period of 1917–1940 on the territory of the then USSR. All social sciences define trust as the base for building and existing interaction in society. The creation and existence of interaction in the legal area is not an exception. Trust is a subjective-objective factor to establish legal relations in any state. When establishing its law and order on a certain territory, each power aspires to keep it for as long a period as possible and, if possible, to spend the least for that purpose. Lack of trust towards the Soviet power manifested itself in the form of periodical food riots and other types of social and political instability on the territory of the then USSR, the Soviet power overcoming it using extra financial, human, and time and territory resources. Using a historical example as its basis, this article has a goal to prove the influence of legislative identification upon the creation of trust/mistrust and, consequently, stability/instability of law and order in the state. Depending on legislative identification that could be positive or negative, certain privileged or, on the contrary, restrictive legal frameworks were established to regulate the life of both individuals and entire social strata. Legislative identification was carried out based on identifying markers, including the following: origin, confession of faith, nationality, belonging/failure to belong to political parties or certain strata, possession of the property. Depending on persons' belonging to the above-mentioned categories, the provisions of Soviet law established specific restrictions of their rights and interests as well as prohibited these persons to perform certain types of activity. Prolonged use of negative legislative identification caused disappointment of people and created a stable mistrust towards the Soviet power and its representatives. Mistrust in the society got deeper when, using the same legislative identification markers, the Soviet power established on the legislative level different means of physical influence upon people in the following forms: restriction of food volumes, taking away of grains and harness, nationalization of property, forced resettlement of people without any indemnification for lost property or material aid to arrange living in a new place, etc. This article is written using historical method, comparative analysis and theoretical synthesis of norms of the Soviet legislation and the acts of the communist party. The analysis of individual legislative provisions allows determining a common tendency to categorize certain persons and social groups according to specific identifying features (markers) described in legislative provisions to find a legal possibility of restricting their rights all the way down

to their physical liquidation. Analysis of historical archives confirms negative results of the use of legislative identification in the USSR. In particular, legislative identification resulted in a forced famine among Ukrainian peasants, the deportation of certain national minorities, administrative expulsion of the intelligentsia, the prohibition of faith, use of death penalty for the tiniest violation of legislative provisions.

Key words: *identification; legislative identification; identification markers; trust; social distrust*

Постановка проблеми

Сьогодні все частіше на різних рівнях ставиться питання, чому в сучасній Україні при наявності начебто непоганої законодавчої бази, зусиль громадськості, наявного стані свободи та інших позитивних демократичних зрушень у суспільстві не отримуємо позитивних результатів у своєму житті. Політики та суспільні діячі закликають до єднання народу з владою, до довіри владі. Такі заклики є сутнісно правильними та глибокими, але фактично в суспільстві не тільки відчувається і транслюється (як окремими особами, так і цілими суспільними інституціями) всій державній владі, взагалі, та правоохоронній, судовій, управлінській системі, зокрема, загальна недовіра.

З нашої точки зору, як один із варіантів розгляду та виправлення ситуації є вивчення коріння, походження сучасної недовіри. Це потребує залучення історичних засад у дослідженні правової системи і законодавчих джерел часів становлення та укріплення радянської влади в Україні (в період 1917–1940 років.). А також вивчення впливу на українське суспільство, що здійснювався через законодавчі джерела.

Недовіра як стан суспільства стала результатом постійно повторюваних жорстоких акцій, спрямованих на психічний злам чи на фізичне винищення мільйонів людей. Недовіра є результатом розриву між заявленими позитивними напрямками в одних законодавчих актах і фактичною нищівною політикою більшовицької партії – ВКП(б)У, відображеною в партійних документах. Виділення "своїх" окремих людей та груп в суспільстві виявляє нерівноправність у відносинах влади та її негативне відношення до осіб та груп із ознаками, які вважались негативними. Нерівноправність, несправедливість почуття втрати правди чи її існування у цілому народу, породжує екзистенційну тривогу, яка не може бути нічим компенсована [1, с.21].

Наслідком такої політики було встановлення стійкого відчуження між владою і соціальними групами, які були базовими в суспільстві – селянами, інтелігенцією, духовництвом, міщанством, а також протиставляння їх пролетаріату, солдатам, членам партії. Фактично таким чином відбулося встановлення та затвердження сис-

теми "свій-чужий", яка організовувалась на основі та на виконання законодавчих та партійних актів більшовиків, а пізніше радянської держави.

Тематиці стану довіри в суспільстві були присвячені праці зарубіжних науковців філософів, істориків, соціологів, психологів ще із кінця 70-х років ХХ століття. Так, німецький соціолог Ніклас Луман (Luhmann N., 1979) розглядав довіру як феномен соціальної реальності. Надаючи описову характеристику підстав виникнення та обґрунтовуючи необхідність наявності в політичній сфері самої довіри, він не виділяє її об'єкт, тому за дужками залишається відповідь на питання, що саме її викликає у суспільстві [2].

Пізніше, американський філософ Френсіс Фукуяма (Fukuyama F., 1996) приділив доволі велику увагу довірі як соціальному та політичному феномену. Досліджуючи природу влади та політичного порядку, автор наголошує, що влада передається тим, хто є близькими за релігійними ознаками, кровним спорідненням, оскільки сила влади ґрунтується на солідарності та довірі [3].

Британська філософ Онора О'Ніл (O'Neil O., 2002) наголошувала, що довіра в суспільстві повинна мати позитивну підставу і для цього необхідно, щоб у суспільстві був певний контроль [4]. Це положення доволі яскраво корелюється з радянською спадщиною держави України, коли громадяни УРСР абсолютно безпідставно намагались довіряти комуністичному режиму та його керівникам.

Соціальні психологи Патрік Ватієр (Watier P., 2004) та Івана Маркова (Markova I., 2004) говорять про сталінський терор не тільки як про сукупність історичних фактів, що свідчать про обмеження свободи слова, свободи пересування, безпідставних арештів та обвинувачень, але розглядають їх як соціально-правове явище, що стало підставою для формування тотальної недовіри в комуністичному (за термінологією авторів) суспільстві. В даному випадку довіра/недовіра розглядається авторами у взаємозв'язку з демократичним розвитком держав та їх правових систем [5].

На пострадянському просторі довіру вивчають окремо як феномен психології, соціології, публічного управління, в більшості своїй не по-

в'язуючи її із такими соціальними регуляторами, як право чи законодавство. Так само, вітчизняна юриспруденція на сьогоднішній день не має достатньої кількості наукових праць, в якій би аналізувався взаємозв'язок стану суспільства і стану законодавства, оскільки сучасна українська юриспруденція при розгляді проблем законодавчого регулювання суспільних відносин не бере до уваги такий соціально-психологічний фактор як довіра.

Тому метою статті є підвищення рівня правотворчої діяльності за рахунок врахування наявності в сучасній Україні історично сформованого суспільства недовіри. Її новизна полягає у виявленні впливів норм діючого законодавства на стан довіри у суспільстві на території українських земель в історичний проміжок часу 1917–1940 років. Завданнями статті є визначити та характеризувати ознаки ідентифікації особи чи групи (1), віднайти маркери ідентифікації в правових актах (2), виділити типи маркерів ідентифікації (3), довести, що виділ окремих осіб, а також поділ суспільства на групи за визначеними ідентифікаційними маркерами у вказаний історичний період може вважатися одним із факторів, що породжує недовіру в суспільстві, яка існує в сучасній державі Україна (4).

Методологія дослідження

Для найкращої ілюстрації концептуальних припущень щодо наявності взаємозв'язку маркерів ідентифікації та їх впливу на формування довіри/недовіри в суспільстві при застосуванні законодавчих норм, в яких вони зазначені, був застосований історичний метод, метод порівняльного аналізу та теоретичного синтезу.

Виявлення маркерів ідентифікації в законодавчих актах досліджуваного періоду передбачає використання історичного методу дослідження. В ході дослідження аналізувались партійні документи ВКП(б)У 1917–1940-х років ХХ століття. З точки зору теорії права документи ВКП(б)У не є джерелом законодавства. Але в даному випадку необхідно враховувати тотальний вплив керівництва партії і те, що партійні резолюції та доповіді більшовицьких з'їздів були не тільки ідеологічним підґрунтям, але й обов'язковими вказівками, на яких базувалось прийняття законодавчих актів.

Також в історичному аспекті вивчались норми Конституції УРСР 1919, 1929, 1937 років на предмет виявлення маркерів ідентифікації осіб щодо окремої ознаки, через яку особи чи групи осіб розмежовувались за принципом "свій-чужий" [6–8]. Крім того, норми інших законодав-

чих та підзаконних актів досліджувались на предмет суперечності загальним принципам, декларованим для всього радянського народу, які торкалися декларованих прав і свобод для осіб із певними ознаками, позитивними для радянської влади та заборон, обмежень і санкцій – для інших, які таких ознак не мали. За суттю, це принцип пролетарської чи революційної доцільності, на основі якого законодавчими нормами визначались "вороги революції", "вороги народу", і знищувались мільйони невинних людей. Сучасні соціологічні дослідження виявляють такі впливи в суспільствах, які мали досвід таких неадекватних ідеологій.

Ознаки ідентифікації особи чи групи

Ідентифікація особи чи групи здійснюється постійно як самими особами чи групами, так і іншими ідентифікуючими суб'єктами. Таким іншим є держава, яка ідентифікує осіб чи групи для допуску/недопуску їх до участі в певних правовідносинах чи правових інститутах.

Дослідження питання про поняття, стан і механізм дії довіри в суспільстві сам по собі є трансцендентальним, оскільки не може бути фізично, об'єктивно вимірний та оцінений. Тому ми можемо тільки із врахуванням історичного досвіду та особливостей політичної побудови суспільства, соціальних явищ та впливів того часу надати свої висновки про фактори та впливи, що існували на час 1917–1940 років на території України та зробити висновки, що спадкоємці тих поколінь людей, на яких вплинули соціальні події, в подальшому визначили покоління із соціальною травмою. При цьому потрібно враховувати, що ми, як представники сучасної юридичної науки, формуватимемо скоріше уявлення з ідеологічним ухилом, оскільки "жити в суспільстві та бути від нього вільним неможливо". Так само зміни в правовій нації, історичних дослідження, зміни та потрясіння в політичному та соціальному житті країни останніх років, які пережили автори даного дослідження, хоча й підсвідомо не прямо, матимуть своє відображення на даному дослідженні. Так, можна говорити та стверджувати, що дане дослідження є вираженням уявлень, які побудовані на ідеологічних засадах та з ідеологією людини, яка прагне обґрунтування побудови національної держави із соціально стабільною системою співжиття в основі якої лежить довіра в системі "особа-держава".

Про адекватність чи неможливість визначитись напевно з поняттям, сутністю, механізмом здійснюваних нею впливів є проблемою, що стоїть на порядку денному будь-якої науки та

науковців, що беруться до вивчення теми, що пов'язанні тим чи іншим чином із довірою. Всі, хто вивчає довіру, підступаючись до цієї тематики, раптом приходять до розуміння, що описати чи визначити сутність довіри достеменно – неможливо. Враховуючи навіть досвід науковців філософів, соціологів, політологів, психологів попередніх поколінь, дане явище, чи ознака, чи фактор, чи умова, не є визначним чи сталим поняттям чи категорією. З усього багатоманіття наукових методів та підходів візьмемо ті, що використовує для своїх досліджень соціологія (спостереження, аналіз соціальних змін в соціальних групах в ретроспективі) та психологія (спостереження).

Довіра є елементом соціального середовища, основою для встановлення відносин, існування нормального психічного функціонування індивіда, побудови стабільної політичної системи, тобто пронизує собою всі інститути та явища суспільства та держави, але є невлвовимою субстанцією. Довіра – це психологічний стан суспільства та осіб в ньому, який не можна виміряти та об'єктивно поррахувати. Довіра невидима, але вона має потужний вплив на різноманітні сфери життя, а також на державні та суспільні інститути. Про довіру можна говорити, що вона є перемінною, від якої залежить стабільне існування суспільства та держави. Раніше ми досліджували довіру як складову сталого безконфліктного існування всього суспільства. Також вказували на взаємозв'язок довіри та формування і застосування регуляторів впливу на поведінку як окремих осіб в соціумі, так і окремих груп та цілих соціальних прошарків. Але не відслідковувались на конкретних нормах законодавства ті маркери, які саме впливають на рівень довіри чи недовіри.

Довіра є невід'ємною частиною соціального життя в тому сенсі, що люди пізнають себе, один одного, довколишнього соціального середовища. Довіра лежить в основі наших повсякденних рішень та планів на майбутнє. Людині простіше довіряти тим, хто схожий на неї або одного з нею походження. Взаємодія із людьми іншої релігійної етнічної соціальної належності вимагає більшої уваги, обережності у прийнятті рішень довіряти чи недовіряти їм [9, с.66]. Для прийняття рішення про довіру чи недовіру людині, перш за все, необхідно визначитись із тим, хто є "свій", а хто "чужий". В даному випадку у людини включається механізм відбору певних маркерів, сукупність яких дасть можливість визначити близькість актора (людини, яка аналізує

та приймає рішення) та кореспондента (людини, яку аналізують), іншими словами, здійснюється процес ідентифікації.

Ідентифікація у соціумі зазвичай при прийнятті простих побутових рішень проходить із найменшими затратами за звичайними параметрами, якими, наприклад, можуть бути зовнішній вигляд, хода, погляд, мова – тобто звичайні параметри зовнішності та поведінки, які в подальшому при прийнятті подібних рішень слугують нам своєрідними маркерами. В даному випадку взаємодія може бути побудована на випадково наданій довірі, і при одноразових взаємодіях акти надання довіри можуть не повторюватись.

При прийнятті рішень, які мають для особи певну економічну, соціальну, політичну вагу, поставлені особою в пріоритет, тобто потребують більшої уваги, ніж побутові, особа крім названих маркерів може застосовувати також додаткові, серед яких: відгуки близьких та знайомих, якість продукції чи послуг, вартість результату такого рішення, фінансові та організаційні ризики тощо. Хоча сам аналіз може бути проведений неправильно чи результат такого аналізу може бути оцінений особою не адекватно (в нашому випадку це не відіграє ролі), особа по відібраним параметрам приймає рішення вступати у взаємодію чи відхилити пропозицію, так само вирішує, які будуть вид та форма цієї взаємодії, на скільки тривалою, на яких умовах та інше.

Тобто, коли мова йде про ідентифікацію у побудові відносин у соціумі, особа застосовує ті норми, за якими визначаються параметри ідентифікації, що перейшли до неї від: батьків при вихованні (настанова матері "не водись із поганою компанією"); з власного досвіду (поведінка друзів в обставинах, що потребують складного морального вибору); із звичаїв своєї соціальної групи (обирати подружжя з одного соціального класу чи з однією релігією); застосування примусових заходів авторитетом, державою (застосування у вигляді санкції публічного розстрілу за корупційні правопорушення в КНДР) тощо. В даному випадку закріплення таких маркерів відбувається в пам'яті народу, етносу, соціальної групи, особи у формі різного роду знаків, що закріплюються в усній та письмений творчості як народу, так і окремих авторів – представників такого народу, груп; пам'ятниках архітектури, мистецтва, топоніміки; проведенні певних дійств, реконструкції відповідних подій.

При невиконанні встановлених вимог для ідентифікації зростає недовіра до чужих. Особа і/або група закриваються та продовжують існу-

вання, підтримуючи довіру тільки до своїх у середині групи, при цьому, підтримуючи рівень довіри/недовіри на певному мінімальному, встановленому самою особою/групою, рівні. Таким чином, очікуючи якісних, у більшості випадків, накопляючи кількісну перевагу в суспільстві, встановлюють свої правила поведінки, яким підпорядковується дана група.

Правова чи законодавча ідентифікація?
Окремим видом ідентифікації можна вважати закріплення самих маркерів у нормах не тільки і не стільки соціальних, скільки в правових нормах діючого права та законодавства. Через такого роду ідентифікацію відбувалась і відбувається ідентифікація осіб, які, встановлюючи та легітимуючи владу, формували власну підтримку із власних команд з однієї сторони. А з іншої – формували середовище, в якому легко визначались параметри "свого", і ті, хто сприймали такі норми, вважались своїми, могли сподіватись на покращення рівня життя для себе і своїх родин, але, як свідчить історія, у кращому випадку залишались живими.

Для переведення вирішення питання в системі "свій-чужий" радянська влада доводила такі рішення до автоматизму, виводячи такі параметри у маркери – ми би їх назвали маркерами недовіри: непролетарське походження (селяни, кулаки, інтелігенція); майже всі інтелектуальні професійні заняття (професори, юристи, вищий офіцерський склад, духовенство); наявність своєї думки, відмінної від курсу комуністичної партії (опозиціонери, пізніше дисиденти); безпартійність (ті, хто не є професійними революціонерами, ті хто не були членами партії чи кандидатами на вступ до партії). Маркери закріплюються у писаних нормах, і таким чином, встановлюється доведений до автоматизму на основі норм законодавства механізм.

Суб'єктивна і об'єктивна можливість ідентифікуватись у суспільстві та просторі відображається у нормативних актах у вигляді суб'єктивних та об'єктивних прав, правових встановлень, нормативних вимог та зобов'язань. Правова ідентифікація здійснюється за різними ознаками, які встановлюються у стандартах, якими є норми суспільних регуляторів. Ідентифікація може відбуватись відносно звичаєвих норм, встановлених у кожній соціальній групі, а також норм, встановлених державою або іншим авторитетом. Візьмемо варіант ідентифікації особи державою (політичною владою), коли в нормах законодавства встановлені параметри, які є необхідними для виконання, щоб держава визна-

ла конкретну особу чи соціальну групу такими, яким можна довіряти – "своїми". Таку ідентифікацію та ідентифікаційні маркери можна назвати позитивними. І навпаки, відсутність таких позитивних маркерів чи наявність маркерів, які влада сприймає як ознаки "чужих", є негативними маркерами ідентифікації.

В подальшому, поняття *законодавчої ідентифікації* використовується як в позитивному значенні, так і в негативному. Тобто, особа чи група, яка відповідає зазначеним в нормах законодавства позитивним параметрам, наділяється загальною правосуб'єктністю із можливістю здійснювати політичні, економічні, соціальні права та інтереси. Негативна ідентифікація також здійснюється з принципу відсутності позитивних ідентифікуючих ознак або за наявності у особи чи групи прямо вказаних негативних параметрів. У такому випадку в законодавстві декларується загальна правосуб'єктність із обов'язковим встановленням в законодавстві заборон та обмежень у політичній, економічній та соціальній сферах.

Відразу зауважимо, що поза межами нашого розгляду залишається питання справедливості та розумності й законодавчої ідентифікації. Але сприймемо законодавство як частину права і будемо говорити про правову ідентифікацію як встановлення відповідності тих чи інших параметрів особи чи соціальних груп до норм законодавства.

Таким чином, довіра встановлюється, проходячи декілька стадій: встановлення державою параметрів ідентифікації особи чи соціальних груп; сприйняттям даних параметрів особами чи соціальними групами; співвіднесення "приміряння" особою чи групою на себе встановлених параметрів; визнання державою фактичних ознак особи відповідними до встановлених параметрів. Після завершення всіх стадій особа чи група є законодавчо ідентифікованою, і до неї застосовуються пільгові норми, якщо особа ідентифікована позитивно або норми обмеження чи санкції у випадку негативної ідентифікації.

Маркери в законодавчих актах

В усіх законодавчих актах встановлюється коло суб'єктів, на яких буде поширюватись дія даного акту. Вказівка на конкретну ознаку й буде тим маркером, за яким даний суб'єкт вирізняється серед інших.

При позитивній ідентифікації особи чи групи, у суб'єкта, який встановлював норми ідентифікації, виникає формальна довіра, тобто включення в соціальне та державне життя – визнан-

ня "своїм". І навпаки, при виявленні негативних параметрів, у держави за формальними параметрами виникає недовіра. Така особа чи група вважалась "чужими", обмежувались у правах чи виключалися з суспільного життя, навіть через фізичне знищення.

В законодавстві ідентифікація здійснюється за декількома ознаками, які можна визначити як маркери ідентифікації.

Як правило, на законодавчому рівні вказувались маркери позитивної ідентифікації осіб чи соціальних груп, які вказувались в узагальненому вигляді. Для радянської влади позитивно ідентифікувались такі соціальні верстви, як пролетаріат та бідніше селянство, як могли об'єднуватись розмитим поняттям "трудящі". Негативні маркери на законодавчому рівні, як правило, встановлювались у вигляді окреслення загальних принципів та обмежень, а на підзаконному – зазначались конкретні ідентифікаційні маркери, аж до переліку конкретних ознак. По ходу викладу матеріалу ми будемо ілюструвати на конкретних нормах законодавства вказаного історичного періоду, конкретні маркери ідентифікації осіб, які відмежовували осіб, що могли бути формально віднесені до "своїх" і наділені довірою від "сумнівних елементів", які мали бути виділені та знищенні.

Типи маркерів ідентифікації

Маркери ідентифікації можуть виділяти осіб за декількома в сукупності чи за однією з наступних ознак: за належністю до соціальних груп; за національністю; за належністю до соціальної верстви; за територією; за власністю.

За належністю до соціальних груп. Так, Основним законом УСРР 1919 року був декларований загальний принцип рівності політичних прав незалежно від приналежності до соціальної приналежності. Але дане положення протирічило загальним положенням цього ж законодавчого акту, якими встановлювалась пріоритетність не тільки в політичних, соціальних чи економічних правах, але й взагалі у можливості фізичного існування окремих осіб та соціальних груп. Так, відповідно до статті 1 Конституції УСРР 1919 року, закріплювалась диктатура пролетаріату й біднішого селянства, завданням яких була перемога "...над їх віковими гнобителями й експлуататорами капіталістами й поміщиками" шляхом "...систематичного подавлення всіх контрреволюційних намірів з боку заможних клас" [8].

У 1929 році на конституційному рівні в Українській соціалістичній радянській республіці, "...керуючись інтересами трудящих", окремі

особи та окремі групи були позбавлені "...прав, що вони ними користуються на шкоду інтересам соціалістичної революції" [6]. Селяни, які мали власність, міщани, духовенство, дворяни, офіцери, інтелігенція однозначно не підпадали під поняття пролетаріату або бідного селянства, тому з самого початку ідентифікувались негативно із відповідними наслідками для свого індивідуального існування та для групи в цілому. Результатом ідентифікації окремих осіб та окремих груп, які завдають шкоди соціалістичній революції, в нормативних актах того часу біли призначені селяни, які не виконали хлібозаготівлю, оскільки воліли залишитись живими [10].

Також яскравим прикладом негативної ідентифікації та встановлення негативних наслідків є застосування адміністративної висилки до інтелігенції [11], так званий "філософський пароплав" [12]. Так само, приклад негативної ідентифікації зафіксований статтею 21 Конституції 1919 року, відповідно до положень якої прямо позбавлялись виборчого права і права бути обраним наступні особи, хоч би вони й входили в одну з вищезазначених категорій: особи, що користуються найманою працею з корисною метою; особи, які живуть на нетрудові прибутки, а саме прибутки з підприємства, з маєтків і т.п.; приватні торговці, комерційні посередники; ченці і духовні настоятелі церков і релігійних культів" [8].

Віднесення за *соціальним станом* (верствою), походженням, національною ознакою, віросповіданням, членством в партіях, громадських організаціях застосовувалось радянською владою досить активно для виокремлення окремих осіб та груп, які потенційно не сприймали політику та ідеологію лівого напрямку. Визнавались "своїми" тільки особи пролетарського походження та співчуваючі. Інші особи, не маючи "правильного" походження, могли викликати до себе відносну довіру вступом в партію ВКП(б)У. В листі ЦК РКП(б) "Про чистку партії" вказувалось на те, що "найбільшої довіри у праві організації та перевірки лав партії..." заслуговують саме ті члени партії, які перебували в партії, "...ще за часів царизму", і тому саме вони мають очолювати комісії із очистки [13, с.442].

Перебування у лавах ВКП(б)У також було певним критерієм для ідентифікації зі "своїми". В партійних документах, при вступі в партію зазначається про необхідність здійснення особливої перевірки тих, хто перейшов із інших "мілкобужуазних партій", є "вихідцям із буржуазної інтелігенції та напівінтелегенції" та інших "...соціально чужих прошарків". Метою виявлення "сумнівних

елементів" було вираження недовіри у вигляді виключення із партії аж до фізичного знищення – в партійних документах як джерелах революційного права це називалось бути "нещадними", "ретельно відсіяти кулацько-власницькі та міщанські елементи" [13]. Тобто, групова ідентифікація проходила за критеріями належності до партії, а також соціальним класам. Всі, хто не належав до пролетаріату чи біднішого селянства, чи не перебували у лавах ВКП(б)У, вважались "чужими" чи "напівчужими" і не заслуговували довіри, чи до них висловлювалась нижчий рівень довіри, ніж до пролетарів. Але ознака партійності, власне як і всі інші ідентифікаційні маркери, що виставлялись радянською владою, не була постійною чи довічною гарантією не тільки благополуччя, вибору місця проживання, але й фізичного існування [14].

Національність як один із основних маркерів законодавчої ідентифікації "чужих", широко використовувався більшовиками в часи боротьби із контрреволюцією, і пізніше для укріплення радянської влади. Конституція УСРР 1919 року у статті 3 закріплює законну основу для знищення "...національного гніту та національної ворожнечі..." [8], заявляючи таким чином, що ознака національності є чи ненайголовнішим негативним ідентифікатором для "чужого". Норми Конституції УСРР 1929 року підтверджують таку думку, встановлюючи необхідність "...забезпечувати всіма засобами розвиток пролетарськими шляхами української національної культури й культури національних меншостей і рішуче боротись із націоналістичними забобонами..." [6]. Конституція УСРР 1937 року декларує "...визволення українського народу від національного гніту царизму та російської імперіалістичної буржуазії і розгрому націоналістичної контрреволюції..." [7].

Саме на основі конституційних положень здійснювалась постійне, невпинне, поступове виключення осіб носіїв національних ознак не тільки із політичного, соціального, економічного, але взагалі із фізичного життя. Системна політика радянських структур була спрямована на притлумлення в українцеві українського – національного почуття, національної гідності, національної гордості, самоповаги. Результатом довготривалої політики всієї радянської системи, яка виформовувала в українців комплекс неповноцінності й меншовартості, стало відречення великої кількості українців від рідної мови та національної самоідентифікації на доказ їх "лояльності" до радянської влади [15, с.63].

Радянська влада, розсіюючи українців (вели-

ка частина соціальної групи за національною ознакою), руйнувала групову ідентифікацію. Великі групи розбивались на малі (чорні дошки) і знищувались фізично. Сім'ї селян, позбавлені територіальної ідентичності (відбирали землі, хати, перманент), фізично переставали існувати. Встановлення на правовому рівні ідентифікації національної групи як "чужий", означало відібрання можливості позитивної правової ідентифікації, оскільки законодавча ідентифікація встановлювала обмеження для даної соціальної групи.

Територіальна ідентифікація. В усіх трьох Конституціях УСРР (1919, 1929, 1937 років) відбувається ідентифікація осіб за територією – громадянин УСРР та іноземці. Декларується рівність громадян УСРР в "...правах не залежно від їх національності і раси, в усіх галузях господарського, державного, культурного і громадсько-політичного життя..." і спеціально обумовлюється заборона на законодавчому рівні якого би то не було прямого чи опосередкованого "...обмеження прав або, навпаки, встановлення прямих чи посередніх переваг громадян залежно від їх расової і національної приналежності, а так само всяка проповідь расової або національної винятковості..." [7]. Насправді дане положення втілювалось у фактичній забороні обирати місце проживання, якщо громадянин був селянином.

Відповідно до Постанови ВУЦВК і РНК УСРР "Про запровадження єдиної паспортної системи в УСРР і обов'язкового запису паспортів" від 31.12.1932 року селянство не сприймалось як революційна сила і вважалось особняками, ставлячи його на останнє місце в революційній справі. Більшовицька, а пізніше радянська влада, використовували селянство економічно – вводили податки та інші економічні навантаження. В протилежність цьому пролетарі мали харчові пайки, грошовий еквівалент заробітної плати, а не трудові. Таке економічне та політичне примушення створило несприйняття встановлених державою норм, в яких вказувалась ідентифікація за місцем проживання – сільський житель.

Належність до певної території обумовлює вид діяльності, цілеспрямованість всього існування як окремої особи, так і всієї соціальної групи, можна говорити навіть про сенс буття. Ототожнення себе із землею, означало відповідальність за стан землі, і викликало дбайливе ставлення, до рідного, до свого і в ментальному, і в економічному сенсі. Тому разом з ідентифікації за територією вплітається ідентифікація наявності у особи права приватної власності

на землю, хату, худобу всього того майна, яке пов'язувало її із землею та сільськогосподарською діяльністю. Паралельно можна говорити про законодавчу ідентифікацію за об'єктами права власності.

Ідентифікація за об'єктами власності. Стаття 3 Конституції УСРР 1919 року проголошувала знищення існуючого економічного устрою, яке виявлялося в скасуванні приватної власності на землю та на всі інші засоби виробництва [8]. З 1929 року, так само на конституційному рівні, вводилась тотальна соціалістична державна власність на всю "...землю, надри, ліси і води, а також фабрики, заводи, банки, залізничий, водний та повітряний транспорт і засоби зв'язку..." [6]. Конституцією 1937 року було остаточно затверджено "...соціалістична система господарства і соціалістична власність на знаряддя та засоби виробництва...", "...скасування приватної власності на знаряддя та засоби виробництва...", а "...Земля, яку займають колгоспи, закріплюється за ними в безплатне і безстрокове користування, тобто навечно" [7].

Безпосередньо в житті, в ході правозастосування положень законодавства об'єкти власності відігравали вирішальну роль у визначенні ролей "свій-чужий". На виконання положень законодавства здійснювалося передання всього майна в колгоспи, де час сівби, здійснення інших сільськогосподарських робіт відбувалися за наказами чиновників, які навмисно чи по незнанню збивали ритм сільськогосподарських робіт, що призводило до неврожаїв.

Зокрема, у 1928 році під час поїздок по країні новий керівник партії заявив, що у найближчі 3–4 роки партія намірилась провести "суцільну колективізацію", що означало тотальний контроль за визначенням культур та строків посівів, які визначали партійні чиновники [16]. Крім того, згортаючи політику НЕП, більшовицька партія своїми документами передбачала прямий обмін продуктами між містом і селом. Такий обмін був передбачений контрактними договорами між державою та кооперативами чи окремими господарствами, які передбачали зобов'язання селян постачати певну кількість продовольства чи продукції [17]. Держава мала виконувати зустрічне постачання промтоварами в межах наявних товарних фондів. Але оскільки таких фондів катастрофічно не вистачало, держава виплачувала знецінені рублі. Тобто, договірні зобов'язання по факту перетворились в реквізицію [17].

З кулаками контрактні договори не укладались – таким дворам доводились жорсткі за-

вдання. На основі експертної оцінки, яку проводили сільради із бідняцькою частиною села ("громадськість"), здійснювалось накладення таких твердих завдань. Тиск чиновників та бідняцької частини населення села, на яку, до речі, не поширювався договір контрактації, розчленовували село, відносили і поселяло ворожнечу та антагоністичні настрої не тільки в середині села, але й щодо влади.

Прийняття нормативних актів, які забезпечували соціалістичну власність та економічну основу соціалістичної республіки, на місцях втілювалось відібранням зерна, перманенту, худоби, результатом чого ставали включення цілих сіл в "чорні дошки". Розуміння селянами неможливості фізичного виживання в заданих умовах призводило до прямого виразу недовіри – висловлення словесного невдоволення, та фізичної протидії – крадіжок продуктів, та "голодних" бунтів [18].

Й. Сталін на об'єднаному пленумі ЦК ВКП(б) 1929 року, доводячи переваги хлібозаготівлі вказував, що країні легше таким чином отримувати продовольче забезпечення, і, крім того, хлібні залишки відбирались у кулаків силами бідняків-середняків, мобілізуючи їх проти куркулів та здійснюючи просвітництво та виховуючи багатомільйонну політичну армію на селі. В наміченому курсі більшовицької партії та верхівки радянської влади прослідковувались дві позиції, які можна характеризувати з точки зору рівня довіри та її підтримки, чи, в даному випадку, цинічного небажання враховувати довіру населення, зокрема, заможних українських селян [16, с.88–89].

Перша позиція відокремлення країни від селянства показувала стурбованість щодо рівня забезпечення продовольства всієї представників усіх інших верств населення, але не селян. Розуміючи, що селяни будуть відстоювати свою власність, була надана вказівка "...за дезорганізацію хлібозаготівель віддавати таких під суд не сповільнюючи суди процесуальними подробицями" – до тих, хто відмовлявся здавати залишки, Й. Сталін особисто вказував на необхідність "...застосовувати виключні міри та конфісковувати залишки" [16, с.4]. При цьому відокремлення однієї верстви від іншої, носіїв селянських традицій та нормативів переслідувалось аж до фізичного знищення.

За другою позицією, відібрання зерна відбувалось у одних селян і перерозподілялось іншим на умовах та нормах, які встановлювались чиновниками. Перерозподіляючи хліб "...між бідними верствами населення за державними

цінами...". радянська влада доводила ситуацію до соціальної нестабільності, яка нерідко призводила до соціальних протестів, групових виступів [19]. Таким чином розривались зв'язки між односельчанами, які відбирали останній хліб у своїх сусідів, кумів, родичів. Як результат, відбулось падіння рівня довіри до представників влади як на рівні окремих сіл, так і на рівні держави. Особливо різко знизили рівень довіри прийняття чергових нормативних актів, що легітимували винищувальні заходи у вигляді штрафів за невиконання планових завдань із здавання хліба, та у вигляді конфіскації всього майна та депортацію у віддалені райони країни. Щодо навмисного розподілу між селянами, то четвертина від стягнутих штрафів надходила до фондів кооперування та колективізації бідноти [20, с.658].

Ідентифікація за маркером власності стала найстійкішим у законодавчих актах і протрималась аж до початку 90 років ХХ століття. Як свідчать історичні матеріали, селяни, що повертались із висилок, вимагали у влади повернути своє майно. Для переривання незручної для радянської влади практики, такі селяни, як правило, знищувались фізично.

Ідентифікаційне маркування осіб та суспільства як фактор породження недовіри в суспільстві

Нормативні установлення партійних і законодавчих документів та їх безпосереднє виконання може вважатися впливом, що породжувало недовіру в суспільстві.

Цілеспрямоване винищення окремих верств населення із ознаками, які владою вважались негативними (багате селянство, духовенство, інтелегенція), породжувало зневагу, відразу до окремих представників влади і до влади в цілому. Вони ідентифікувались як "чужі" і встановилась стійка недовіра. Чужими ставали в недавньому близькі родичі, сусіди, односельчани, колеги. Економічний та соціальний напрямок були найбільш ефективними. З економічної точки зору, несправедливий перерозподіл зерна, накладення обов'язкових планових завдань, звільнення інших від таких завдань підбурювали бідні верстви населення до несправедливого та легкого збагачення. З соціальної точки зору біднота, яка не користувалась громадською підтримкою в минулому, набула політичної ваги за рахунок включення у різного роду органи "громадськості". В даному випадку більшовики дуже тонко скористались природною людською жадобою до швидкого та легкого збагачення, оскільки власники майна, як правило, дуже швидко опинялись де-

портованими у найвіддаленіші частини країни [15].

Сутність розкулачування як фактору формування недовіри полягала не просто у несправедливому, хоча й улегітимованому способі позбавлення власності, скільки у відриві від власної землі, місця проживання, культури, природних умов. Висилка – це розірвання ідентифікаційних зв'язків у культурному та соціальному плані [21]. Розрив соціальних зв'язків, як мета висилки, досягався відсутністю звичайного кола ще з малечку знайомих – сусідів, мельника, священика та ін. Розміщення в чуже середовище направлене на знищення індивідуальної та групової ідентифікації, що призводило до стійкої недовіри у населення.

Недовіра до суб'єктів та до середовища породжує втрату самоідентифікації зі своїм родом, соціальною групою, ідентифікації себе через власність, через територію, через тривале перебування у тій чи іншій соціальній групі. Ідентифікація – це процес відмежування за певними параметрами окремих суб'єктів та соціальних груп у системі "свій-чужий". Параметрів ідентифікації як на рівні групи, так і на індивідуальному рівні нараховується велика кількість. Серед найбільш вагомих та застосовуваних, які ми також взяли за основу дослідження довіри в соціумі, є: національність, походження, релігійні/ідеологічні культури, наявність власності, прив'язка до певної території. Наявність чи відсутність таких параметрів дають сигнал іншим особам (групам) ознаки "своїх" – довіряти, або "чужих" – не довіряти. Сукупність таких практик у соціальному співжитті є соціальними маркерами, і самі по собі, і аналіз кожного з них окремо, не може відповісти на питання наявності довіри між людьми, в групах й у суспільстві в цілому.

Але вводячи законодавством певні обмеження: у застосуванні мови корінного населення в друкованих та інших ЗМІ, школах, ВНЗ; можливості бути членом певної політичної партії залежно від походження; здійсненні легітимації шлюбу чи інших фактів соціального життя за релігійним обрядом; застосуванні кримінальної відповідальності у вигляді заслання чи висилки, тощо, стають маркерами юридичної ідентифікації, і не тільки тому, що такі параметри та обмеження зазначені в нормах законодавства, але в більшій мірі тому, що сукупність таких маркерів тієї чи іншої конфігурації визначає юридичний статус особи як "свого" для певного політичного режиму та влади чи навпаки, "чужого". "Свій" викликає довіру, оскільки його маркери співпадають із стандартними, зазначеними в

законодавстві, що означає офіційну довіру із включенням в політичне життя, допуском до керівних посад, забезпеченням матеріального благополуччя від правлячого режиму.

Та особа, яка не має позитивних маркерів соціальної ідентифікації, не може пройти позитивну законодавчу ідентифікацію, але проходить під стандарти негативної – їй не можна довіряти. "Чужий" може мати два шляхи: перший – виправитись, відмовившись від справляння релігійних культів тощо, і бути обмежено включеним у соціальну взаємодію; другий – бути викресленим із офіційної соціальної взаємодії, навіть тому, що виправити, наприклад, походження, неможливо.

Висновки

1. Аналіз норм законодавчих актів та партійних документів свідчить про прямолинійне, різке розмежування на "своїх" та "чужих", застосовуючи на рівні юридичної техніки виключні юридичні конструкції (застосування санкцій без розслідування та суду, застосування виключних мір та конфіскація продуктових залишків), семантичному – слова з негативним змістом, що позначають суб'єктів (буржуазний елемент, кулаки, кулацько-власницькі, міщанські та сумнівні елементи) та їх діяльність (шкідлива, підривна, дезорганізація тощо).

2. Встановлення маркерів ідентифікації в законодавстві мало значення для радянської влади щодо здійснення позитивної законодавчої ідентифікації, в розумінні надання додаткових прав, пільг, свобод тощо, та негативної законодавчої ідентифікації як підґрунтя для радянського режиму, порушувати принцип рівності та застосовувати до осіб всякого роду обмеження та заборони (позбавлення права власності, обмеження права пересування, порушення права на правосуддя, порушення права на життя тощо). Негативна законодавча ідентифікація може вважатись підґрунтям тих подій 1917–1940 років, які сформували недовіру українського суспільства до більшовицької влади та створеної ними радянської тоталітарної держави.

3. Створюючи такі соціальні, політичні, культурні умови, які є незрозумілими і незвичними для окремих осіб чи цілих соціальних груп, примушуючи в імперативному порядку, під пресом

підпорядковуватись "чужим" нав'язаним нормам законодавства, владні режими здійснюють злам психіки на індивідуальному та груповому рівні. Підпорядковуючись нормам, які не є зрозумілими, нав'язаними чужими, покоління за поколіннями передає послідовно один одному викривлені основи соціальної взаємодії. Таке викривлення, накладаючись із часом одне на одне, перестає довіряти соціуму, своїй групі і врешті-решт, собі.

4. В сучасній державі Україна, наявними є відчуття вихолощення основ взаємодії, наростання внутрішньої незрозумілої тривоги за себе і за майбутнє покоління, перепади соціальних настроїв – як ознак суспільства недовіри, основи якого було закладено в минулому столітті. Наразі необхідним є врахування всіх історичних та соціальних факторів, які впливають на побудову відносин у суспільстві в тій чи іншій сфері при здійсненні правотворчої та правозастосовної діяльності.

Конфлікт інтересів

Текст даної статті є повністю оригінальним, виконаний автором самостійно. Автор заявляє, що дотримується норм законодавства про інтелектуальну власність, і не порушує чи не зачіпає будь-чиє авторське право, і ні з ким не має конфлікту інтересів.

Вираз вдячності

Написанню статті в організаційному плані сприяли доктори юридичних наук – декан юридичного факультету Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна Тетяна Євгенівна Кагановська та завідувача кафедрою цивільно-правових дисциплін юридичного факультету Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна Ірина Валентинівна Венедіктова. Корисними та продуктивними стали критика та зауваження щодо наукових акцентів у викладенні матеріалу доктора юридичних наук Старинського Миколи Володимировича. Висловлюю глибоку подяку за бачення можливості та необхідності практичного застосування висловлених в статті теоретичних положень старшому колезі, адвокату Конореву Володимирі Олексійовичу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Дубровский Д. И. Обман. Философско-психологический анализ. Москва, 2010. 336 с.
2. Luhmann N. Trust and Power. Chichester: Wiley, 1979.
3. Fukuyama F. Trust: The Social Virtues and the Creation of Prosperity. London: Penguin Books, 1996.
4. O'Neil O. A Question of Trust. Cambridge. Cambridge University Press, 2002.
5. Watier P., Markova I. Trust as a psychosocial feeling: socialization and totalitarianism // Trust and Democratic Transition in Post-Communist Europe. Oxford, Oxford University Press for the British Academy, 2004.

6. Конституція Української соціалістичної радянської республіки: Постанова XI Всеукраїнського з'їзду рад робітничих, селянських і червоноармійських депутатів від 15 травня 1929 р. // Оголошено у "Вістях ВУЦВК" № 143 від 23.06.1929 р. URL: <http://gska2.rada.gov.ua/site/const/istoriya/1929.html> (дата звернення 15.02.2019).
7. Конституція Української Радянської соціалістичної республіки: Постанова Надзвичайного XIV Українського з'їзду Рад "Про затвердження Конституції (Основного закону) Української радянської соціалістичної республіки": від 30.01.1937 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/001_001 (дата звернення 15.02.2019).
8. Конституція Української Соціалістичної Радянської Республіки: від 10.03.1919 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0001316-19> (дата звернення: 15.02.2019).
9. Хоскінг Дж. Доверие: История. / пер с англ. П. С. Бавина, Е. С. Володиной. Л. Ю. Пантиной, А. Ю. Петрова. Москва, 2016. 296 с.
10. Голодомор 1932-1933 років на Сумщині / упор.: Покидченко Л. А. Державний архів Сумської області; Сумська облдержадміністрація; Сумська облрада. Суми, 2006. 356 с. Док. 60 URL: <http://www.archives.gov.ua/Sections/Famine/Publicat/index.php?1932-12> (дата звернення 18.02.2019).
11. Об утверждении списка высылаемых из России интеллигентов: Постановление Политбюро ЦК РКП(б) 10.08.1922 г. URL: https://www.gumer.info/bibliotek_Buks/History/Article/post_vus.php (дата звернення: 15.02.2019).
12. Репресії в Україні (1917–1990 рр.): Науково-допоміжний бібліографічний покажчик / авт.-упор. Є. К. Бабич, В. В. Патока; авт. вступ. статті С. І. Білокінь. Київ, 2007. 519 с.
13. Коммунистическая партия Советского Союза в резолюциях и решениях съездов, конференций и Пленумов ЦК (1898–1988) : в 16 т. / под общ. ред. А. Г. Егорова, К. М. Боголюбова. Москва: Ин-т марксизма- ленинизма при ЦК КПСС. 1983–1990. Т. 2, 1983. 606 с.
14. Витяг з протоколу № 27 засідання бюро Кадіївського міськпарткому КП(б)У від 31.12.1932 р. Державний архів Луганської області, ф. П-185, оп. 1, спр. 1083, арк. 190, 196, 197. Документ № 63. URL: <http://www.archives.gov.ua/Sections/Famine/Publicat/Fam-Luhansk-02.php#nom-063> (дата звернення 17.02.2019).
15. Дзюба І. Інтернаціоналізм чи русифікація? Київ, 1998. 276 с.
16. Сталин И.В. Сочинения в 16 т. Москва: ОГИЗ; Государственное издательство политической литературы, 1949. Т. 11. URL: http://grachev62.narod.ru/stalin/t11/cont_11.htm (дата звернення 09.03.2019)
17. Об основных итогах и очередных задачах в области контрактиции зерновых посевов: Постановление ЦК ВКПб 26.08.1929 г / Савельев М., Поскребышев А. Директивы ВКП(б) по хозяйственным вопросам (1919-1931 г.) Москва-Ленинград: Государственное социально-экономическое издательство, 1931. 890 с.
18. Голод 1932–1933 років на Україні: очима істориків, мовою документів / кер. кол. упоряд. р. Я. Пиріг. Київ, 1990. 605 с. Док 117, 119. URL: <http://www.archives.gov.ua/Sections/Famine/Publicat/Fam-Pyrig-1932.php#nom-119> (дата звернення 18.02.2019).
19. Кондрашин В. В. Современная российско-украинская историография голода 1932–1933 в СССР. Москва, 2011. 468 с. (История сталинизма).
20. О расширении прав местных советов по содействию выполнению общегосударственных задач и планов: Постановление ВУЦИК СНК УССР от 03.07.1929 г. Собрание узаконений и распоряжений рабоче-крестьянского правительства Украины за 1919 № 11. Киев, 1919. 580 с.
21. Голодомор в Україні: Одеська область (1921-1923, 1932-1933, 1946-1947 рр.). Спогади, документи, дослідження / упор.: Л. Г. Білоусова, О. М. Барановська, Т. Є. Волкова, Г. Л. Малінова, Г. М. Паніван, В. В. Харковенко. Державний архів Одеської області. Одеса, 2005. 152 с. Док. № 33. URL: <http://www.archives.gov.ua/Sections/Famine/Publicat/Fam-Odesa-1932-33.php#nom-43> (дата звернення 18.02.2019).

REFERENCES

1. Dubrovskiy, D. I. (2010). *Obman. Filsofsko-psikhologicheskiiy analiz* [Cheating Philosophical and psychological analysis]. Moskva (in Russ.).
2. Luhmann, N. (1979). *Trust and Power*. Chichester: Wiley.
3. Fukuyama, F. (1996). *Trust: The Sosial Virtues and the Creation of Prosperity*. London: Penguin Books,
4. O'Neil, O. (2002). *A Question of Trast*. Cambridge. Cambridge University Press
5. Watier, P., & Markova, I. (2004). *Trust as a psychosocial feeling: socialization and totalitarianism. Trust and Democratic Transition in Post-Communist Europe*. Oxford, Oxford University Press for the British Academy.

6. *Konstytutsiya Ukrayins'koyi sotsyalistychnoyi radyans'koyi respubliky* [The Constitution of the Ukrainian Socialist Soviet Republic]. Postanova 11 Vseukrayins'koho z'yizdu rad robotnychykh, selyans'kykh i chervonoarmiys'kykh deputativ (15.05.1929). In: "Visti VUTSVK" (23.06.1929 No 143). Retrieved from: <http://gska2.rada.gov.ua/site/const/istoriya/1929.html> (in Ukr.).
7. *Konstytutsiya Ukrayins'koyi Radyans'koyi sotsyalistychnoyi respubliky* [The Constitution of the Ukrainian Soviet Socialist Republic]. Postanova Nadzvychaynoho 14 Ukrayins'koho z'yizdu Rad "Pro zatverdzhennya Konstytutsiyi (Osnovnoho zakonu) Ukrayins'koyi radyans'koyi sotsyalistychnoyi respubliky" (30.01.1937). Retrieved from: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/001_001 (in Ukr.).
8. *Konstytutsiya Ukrayins'koyi Sotsyalistychnoyi Radyans'koyi Respubliki* [The Constitution of the Ukrainian Socialist Soviet Republic]. (10.03.1919). Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0001316-19> (in Ukr.).
9. Khosking, Dzh. (2016). *Doveriye: Istoriya* [Trust: History]. Moskva (in Russ.).
10. Pokydychenko, L. A. (2006). *Holodomor 1932–1933 rokiv na Sumshchyni* [Holodomor of 1932-1933 in Sumy Region]. Derzhavnyy arkhiv Sums'koyi oblasti; Sums'ka oblderzhadministratsiya; Sums'ka obrlada. Sumy. Dok. 60. Retrieved from: <http://www.archives.gov.ua/Sections/Famine/Publicat/index.php?1932-12> (in Ukr.).
11. *Ob utverzhdenii spiska vysylayemykh iz Rossii intelligentov* [On approval of the list of intellectuals expelled from Russia]. Postanovleniye Politbyuro TSK RKP(b) (10.08.1922). Retrieved from: https://www.gumer.info/bibliotek_Buks/History/Article/post_vus.php (in Russ.).
12. Babych, YE. K. , & Patoka, V. V. (2007). *Represiyi v Ukrayini (1917–1990 rr.): Naukovo-dopomizhnyy bibliohrafichnyy pokazhchyk* [Repressions in Ukraine (1917-1990): Scientific and Subsidiary Bibliographic Index]. Kyiv (in Ukr.).
13. Yegorov, A. G., & Bogolyubov, K. M. (Reds.). (1983). *Kommunisticheskaya partiya Sovetskogo Soyuzu v rezolyutsiyakh i resheniyakh s"yezdov, konferentsiy i Plenumov TSK (1898–1988): v 16 t.* [The Communist Party of the Soviet Union in resolutions and decisions of congresses, conferences and plenary meetings of the Central Committee (1898–1988): in 16 t.]. Moskva: In-t marksizma-leninizma pri TSK KPSS. 1983–1990. T. 2 (in Russ.).
14. *Vytyah z protokolu № 27 zasedannya byuro Kadiyevs'koho mis'kpartkomu KP(b)U* [Excerpt from the minutes of the 27th sitting of the Bureau of the Kadiyeva City Party of the CP(b)U]. (31.12.1932). Derzhavnyy arkhiv Luhans'koyi oblasti, f. P-185, op. 1, spr. 1083, ark. 190, 196, 197. Dokument No 63. Retrieved from: <http://www.archives.gov.ua/Sections/Famine/Publicat/Fam-Luhansk-02.php#nom-063> (in Ukr.).
15. Dzyuba, I. (1998). *Internatsionalizm chy rusyfikatsiya?* [Internationalism or Russification?]. Kyiv (in Ukr.).
16. Stalin, I. V. (1949). *Sochineniya v 16 t.* [Works in 16 t.]. Moskva: OGIZ; Gosudarstvennoye izdatel'stvo politicheskoy literatury. T. 11. Retrieved from: http://grachev62.narod.ru/stalin/t11/cont_11.htm (in Russ.).
17. *Ob osnovnykh itogakh i ocherednykh zadachakh v oblasti kontraktatsii zernovykh posevov* [On the main results and the next tasks in the field of contracting grain crops]. Postanovleniye TSK VKPb (26.08.1929). In: Savel'yev, M., & Poskrebyshev, A. (1931). *Direktivy VKP(b) po khozyaystvennym voprosam (1919–1931 g.)*. Moskva-Leningrad: Gosudarstvennoye sotsial'no-ekonomicheskoye izdatel'stvo (in Russ.).
18. Pyrih, YA. (1990). *Holod 1932–1933 rokiv na Ukrayini: ochyma istoriykiv, movoyu dokumentiv* [The famine of 1932-1933 in Ukraine: the eyes of historians, in the language of documents]. Kyiv. Dok. 117, 119. Retrieved from: <http://www.archives.gov.ua/Sections/Famine/Publicat/Fam-Pyrih-1932.php#nom-119> (in Ukr.).
19. Kondrashin, V. V. (2011). *Sovremennaya rossiysko-ukrainskaya istoriografiya goloda 1932–1933 v SSSR* [Modern Russian-Ukrainian historiography of the famine of 1932–1933 in the USSR]. Moskva, (Istoriya stalinizma). (in Russ.).
20. *O rasshirenii prav mestnykh sovetov po sodeystviyu vypolneniyu obshchegosudarstvennykh zadach i planov* [On the expansion of the rights of local councils to promote the implementation of national tasks and plans]. Postanovleniye VUTSIK SNK USSR (03.07.1929). In: Sobraniye uzakoneniy i rasporyazheniy raboche-krest'yanskago pravitel'stva Ukrainy za 1919 No 11. Kyiv (in Russ.).
21. Bilousova, H. K., Baranovs'ka, O. M. , Volkova, T. YE., Malinova, H. L., Panivan, H. M., & Kharkovenko, V. V. (2005). *Holodomor v Ukrayini: Odes'ka oblast' (1921-1923, 1932-1933, 1946-1947 rr.). Spohady, dokumenty, doslidzhennya* [Holodomor in Ukraine: Odessa Oblast (1921-1923, 1932-1933, 1946-1947). Memoirs, documents, research]. Derzhavnyy arkhiv Odes'koyi oblasti. Odesa. Dok. No 33. Retrieved from: <http://www.archives.gov.ua/Sections/Famine/Publicat/Fam-Odesa-1932-33.php#nom-43> (in Ukr.).

Published in:
Форум права: 55 pp. 23–35.

Related identifiers:
10.5281/zenodo.2635557
http://forumprava.pp.ua/files/023-035-2019-2-FP-Zavalna_5.pdf
http://nbuv.gov.ua/UJRN/FP_index.htm_2019_2_5.pdf

License (for files):
Creative Commons Attribution 4.0 International

Received: 02.03.2019
Accepted: 22.03.2019
Published: 26.03.2019

Cite as:

Завальна, Ж. В. (2019). Законодавча ідентифікація та її роль для суспільства. Форум Права, 55(2). 23–35. DOI: <http://doi.org/10.5281/zenodo.2635557>.

Zavalna, ZH. V. (2019). Zakonodavcha identyfikatsiya ta yiyi rol' dlya suspil'stva [Legislative Identification and its Role for the Society]. *Forum Prava*, 55(2). 23–35. DOI: <http://doi.org/10.5281/zenodo.2635557>.

Форум права Форум права Форум права Форум права Форум права